

Fordítóprogramok

Készítette: Nagy Krisztián

Reguláris kifejezések (FLEX)

Alapelemek kiválasztása

x	az 'x' karakter
.	tetszőleges karakter (kivéve újsor)
[xyz]	karakterhalmaz; vagy egy 'x', vagy egy 'y' vagy egy 'z'
[abj-oZ]	karakterhalmaz intervallummal
[^A-Z]	negált karakterhalmaz; bármilyen karakter kivéve nagy betűk
[^A-Z\n]	bármely karakter, kivéve nagybetűk és újsor
\x	a speciális karakterek, pl. \n, \t; továbbá reguláris kifejezésekben műveletjelek karakterként való használata, pl. *, \+
\0	a 0 kódú ASCII karakter
\123	az oktális 123 kódú karakter
\x2a	a hexadecimális 2a kódú karakter

Műveletek kiválasztása

rs	r után egy s (konkatenáció)
$r s$	egy r vagy egy s (unió)
r^*	nulla vagy több r
(r)	r; a zárójelek a műveleti sorrend jelölésére használhatók
r^+	egy vagy több r
$r^?$	nulla vagy egy r (opcionális r)
$r\{2,5\}$	kettőtől ötig valahány r
$r\{2,\}$	kettő vagy több r
$r\{4\}$	pontosan négy r
^{r}	egy r a sor elején
$r\$$	egy r a sor végén

(A műveletekben r és s tetszőlegesen összetett reguláris kifejezések lehetnek.)

{name} deklarációs részben megadott név kifejtése

Feladatok (Reguláris kifejezéssel)

1. egész szám (legalább egy számjegy 0-9-ig)
2. olyan egész szám, amely több számjegy esetén nem kezdődhet nullával.
3. előjeles egész szám (opcionálisan + vagy - az elején)
4. törtszám (tizedespont előtt legalább egy számjegy)

Megoldás

1. $[0 - 9]^+$
2. $0|[1 - 9][0 - 9]^*$
3. $[+ -]?(0|[1 - 9][0 - 9]^*)$
4. $[0 - 9]^+\backslash.[0 - 9]^+$

Lexikális elemzés

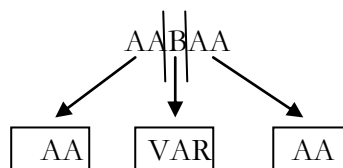
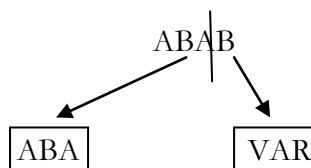
1. feladat: Adottak az alábbi lexikai elemek egy-egy reguláris kifejezéssel. Elemezzük ez alapján az ABAB és az AABAA inputokat.

$[a - zA - Z] \rightarrow \boxed{VAR}$

"AB" $\rightarrow \boxed{AB}$

"ABA" $\rightarrow \boxed{ABA}$

"AA" $\rightarrow \boxed{AA}$

2. feladat: Adottak az alábbi lexikai elemek egy-egy reguláris kifejezéssel. Elemezzük ez alapján az ALMA123 BEGINEND BEGIN 12 inputot.

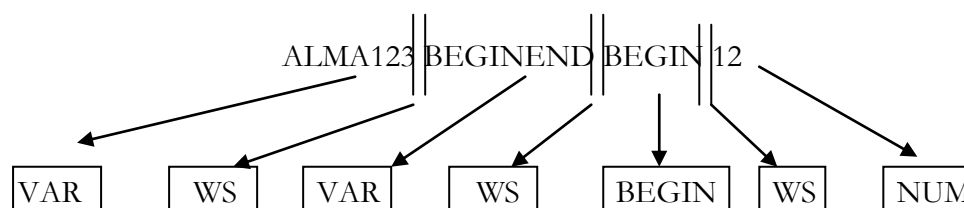
BEGIN $\rightarrow \boxed{BEGIN}$

END $\rightarrow \boxed{END}$

$[a - zA - Z][a - zA - Z0 - 9]^* \rightarrow \boxed{VAR}$

$[0 - 9]^+ \rightarrow \boxed{NUM}$

$[\backslash t \backslash n] \rightarrow \boxed{WS}$

A lexikális elemző betűnként eleméz. Amennyiben egyértelmű a felismerés, akkor a leghosszabb illesztkezés alapján dönti el, hogy melyik lexikai elemre fordítsa az adott inputot a fordító. Abban az esetben, ha nem egyértelmű a felismerés, akkor a lexikai elemek felsorolásában a sorrend alapján dönti el, hogy melyiket válassza. Abban az esetben, ha a megadott inputot nem lehet tokenekre bontani, a fordítás kimenetele lexikális hiba lesz.

Szintaktikus elemzés

A szintaktikus szabályok leírása kettes típusú (környezetfüggetlen) nyelvtanokkal történik.

Felülről lefele haladó szintaktikus elemzők

LL(1) elemzés

Egyszerű $LL(1)$	ε -mentes $LL(1)$	Általános $LL(1)$
ε -mentes	ε -mentes	$A \rightarrow a_1$ és $A \rightarrow a_2$ külön szabályok esetén $FIRST_1(\beta_1 FOLLOW_1(A)) \cap FIRST_1(\beta_2 FOLLOW_1(A)) = \emptyset$
szabályok jobboldala terminális szimbólummal kezdődik ($A \rightarrow a\beta$ alakú)	$A \rightarrow a_1$ és $A \rightarrow a_2$ külön szabályok esetén $FIRST_1(\beta_1) \cap FIRST_1(\beta_2) = \emptyset$	
az azonos nemterminálisokhoz tartozó szabályok jobb oldalai különböző terminálissal kezdődnek ($A \rightarrow a_1\beta$ és $A \rightarrow a_2\beta$, akkor $a_1 \neq a_2$)		

1. feladat: Adottak az alábbi grammatikák. Döntsük el róluk, hogy egyszerű LL(1)-ek –e !
Amennyiben nem azok indokoljuk meg, hogy miért nem!

- a) $S \rightarrow aSA|bA$
 $A \rightarrow \varepsilon|bA$
- b) $S \rightarrow aSA|A$
 $A \rightarrow bA|b$
- c) $S \rightarrow aSA|bA$
 $A \rightarrow a$

Megoldás:

- a) Nem egyszerű LL(1), mivel tartalmaz $A \rightarrow \varepsilon$ szabályt. (Nem ε -mentes)
- b) Nem egyszerű LL(1), mivel tartalmaz olyan szabályt, amelynek a jobb oldala nem terminálissal kezdődik. Lásd: $S \rightarrow A$
- c) Egyszerű LL(1), mivel teljesíti az összes feltételt.

2. feladat: Elemezzük a fentebbi feladatban megadott egyszerű **LL(1)** grammatika alapján, hogy az **aabaaa** input szintaktikusan helyes-e elemzővermek segítségével. Írjuk fel a fentebbi grammatika elemzőtáblázatát is.

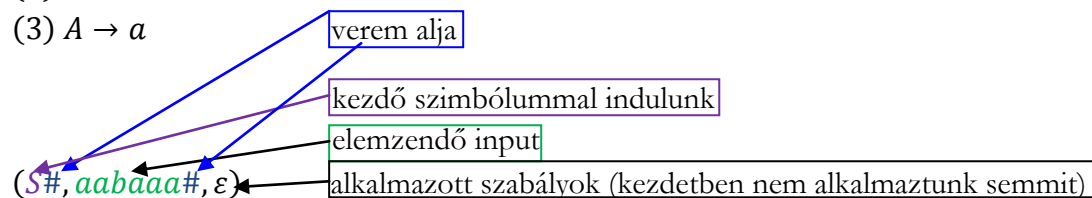
Megoldás:

Az egyszerűség kedvéért jelöljük meg a szabályokat számokkal:

(1) $S \rightarrow aSA$

(2) $S \rightarrow bA$

(3) $A \rightarrow a$

$(S\#, aabaaa\#, \varepsilon)$

$(aSA\#, aabaaa\#, 1)$

$(SA\#, abaaa\#, 1)$

$(aSAA\#, abaaa\#, 11)$

$(SAA\#, baaa\#, 11)$

$(bAAA\#, baaa\#, 112)$

$(AAA\#, aaa\#, 112)$

$(aAA\#, aaa\#, 1123)$

$(AA\#, aa\#, 1123)$

$(aA\#, aa\#, 11233)$

$(A\#, a\#, 11233)$

$(a\#, \#, 112333)$

$(\#, \#, 112333)$

Mivel a 2 verem egyszerre lett üres, így sikeres volt az elemzés. Az adott input megfelelő volt.

Elemző táblázat:

Az elemzőtáblázat első oszlopába kezdetben a grammatikában található nem terminálisok kerülnek felsorolásra, majd a terminálisok, végezetül pedig a #.

Az első sorban pedig a grammatikában található terminálisok szerepelnek és végezetül a #.

A táblázat további celláiba az aktuális terminálishoz tartozó szabály kerül. Az üresen maradt cellák pedig hibát jelentenek.

	a	b	$\#$
S	$S \rightarrow aSA$	$S \rightarrow bA$	
A	$A \rightarrow a$		
a	POP		
b		POP	
$\#$			OK

3. feladat: Adottak az alábbi grammatikák. Döntsük el róluk, hogy ε -mentes $LL(1)$ -ek –e !
Amennyiben nem azok indokoljuk meg, hogy miért nem!

- a) $S \rightarrow aSA|A$
 $A \rightarrow bA|a$
- b) $S \rightarrow SA|Bc$
 $A \rightarrow aA|c$
 $B \rightarrow b|c$
- c) $S \rightarrow dSdS|A|eB$
 $A \rightarrow a|BA$
 $B \rightarrow b|c$

Megoldás:

- a) Nézzük meg az azonos bal oldalhoz tartozó jobb oldalak FIRST halmazát:

$$FIRST(aSA) = \{a\}$$

$$FIRST(A) = FIRST(bA) \cup FIRST(a) = \{b, a\}$$

$$FIRST(aSA) \cap FIRST(A) = \{a\} \cap \{b, a\} = \{a\} \neq \emptyset$$

Ezért a megadott grammatika NEM ε -mentes $LL(1)$.

- b) Az $S \rightarrow SA$ szabály miatt bal rekurzív nyelvtanról beszélhetünk. Ezeket a nyelvtanokat pedig kizárjuk a vizsgálat alól. Ezért a megadott grammatika NEM ε -mentes $LL(1)$.

- c) Nézzük meg az azonos bal oldalhoz tartozó jobb oldalak FIRST halmazát:

$$FIRST(dSdS) = \{d\}$$

$$FIRST(A) = FIRST(a) \cup FIRST(BA) = \{a, b, c\}$$

$$FIRST(eB) = \{e\}$$

$$FIRST(a) = \{a\}$$

$$FIRST(BA) = FIRST(bA) \cup FIRST(cA) = \{b, c\}$$

$$FIRST(b) = \{b\}$$

$$FIRST(c) = \{c\}$$

Nézzük a metszeteket:

$$FIRST(dSdS) \cap FIRST(A) \cap FIRST(eB) = \{d\} \cap \{a, b, c\} \cap \{e\} = \emptyset$$

$$FIRST(a) \cap FIRST(BA) = \{a\} \cap \{b, c\} = \emptyset$$

$$FIRST(b) \cap FIRST(c) = \{b\} \cap \{c\} = \emptyset$$

Mivel a nyelv ε -mentes és az azonos bal oldalhoz tartozó szabályok FIRST halmazainak a metszetei diszjunktak, ezért a megadott grammatika ε -mentes $LL(1)$.

4. feladat: Elemezzük a fentebbi feladatban megadott ε -mentes **LL(1)** grammatika alapján, hogy a **dadc** input szintaktikusan helyes-e elemzővermek segítségével. Írjuk fel a fentebbi grammatika elemzőtáblázatát is.

Megoldás:

Elemző táblázat:

A táblázatot a FIRST halmazok alapján töltjük ki!

	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	#
<i>S</i>	$S \rightarrow A$	$S \rightarrow A$	$S \rightarrow A$	$S \rightarrow dSdS$	$S \rightarrow eB$	
<i>A</i>	$A \rightarrow a$	$A \rightarrow BA$	$A \rightarrow BA$			
<i>B</i>		$B \rightarrow b$	$B \rightarrow c$			
<i>a</i>	POP					
<i>b</i>		POP				
<i>c</i>			POP			
<i>d</i>				POP		
<i>e</i>					POP	
#						OK

Elemzés vermekkel:

$(S\#, dadc\#, \varepsilon)$
 $(dSdS\#, dadc\#, 1)$
 $(SdS\#, adc\#, 1)$
 $(AdS\#, adc\#, 12)$
 $(aS\#, adc\#, 124)$
 $(dS\#, dc\#, 124)$
 $(S\#, c\#, 124)$
 $(A\#, c\#, 1242)$
 $(BA\#, c\#, 12425)$
 $(cA\#, c\#, 124257)$

Szintaktikai hiba, mivel az elemzendő inputot tartalmazó verem kiürült úgy, hogy a másik verem még nem.

5. feladat: Adott az alábbi grammatika. Döntsük el róla, hogy általános LL(1)-e!

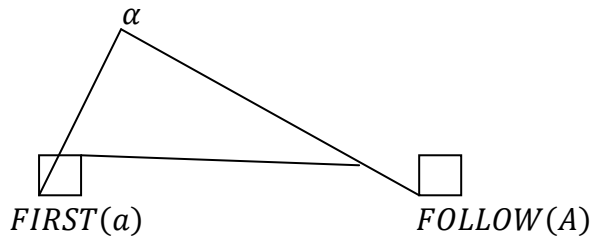
$$S \rightarrow [A]$$

$$A \rightarrow \varepsilon | nB$$

$$B \rightarrow \varepsilon | , nB$$

$$FIRST(\varepsilon) = ?$$

$A \rightarrow \alpha$ típusú szabályok esetén:

$FOLLOW(A)$ - Mi az első olyan terminális elem, ami nem α -ból lett levezetve, de az első utána.

$$FIRST([A] FOLLOW(S)) = \{\}$$

$$FIRST(\varepsilon FOLLOW(A)) = FOLLOW(A) = \{\}$$

$$FOLLOW(A) = FIRST(]FOLLOW(S)) = \{\}$$

$$FIRST(nB FOLLOW(A)) = \{n\}$$

$$FIRST(\varepsilon FOLLOW(B)) = FOLLOW(B) = \{\}$$

$$\begin{aligned} FOLLOW(B) &= FIRST(\varepsilon FOLLOW(A)) \cup FIRST(\varepsilon FOLLOW(B)) = \\ &= FOLLOW(A) \cup FOLLOW(B) = \{\} \cup FOLLOW(B) \end{aligned}$$

Megjegyzés: Folyamatosan ezt állítja elő $FOLLOW(B)$, így az $\cup$ -ba nem kerül új elem!

$$FIRST(, nB FOLLOW(B)) = \{, \}$$

Mivel $FIRST(\varepsilon FOLLOW(A)) \cap FIRST(nB FOLLOW(A)) = \emptyset$ és

$FIRST(\varepsilon FOLLOW(B)) \cap FIRST(, nB FOLLOW(B)) = \emptyset$ ezért a fentebb megadott grammatika általános LL(1)

6. feladat: Írjuk fel az előző feladatban látott általános LL(1) grammatika elemző táblázatát.

Az elemzőtáblázatot a FIRST halmazok alapján írjuk fel.

	[	]	,	<i>n</i>	#
<i>S</i>	$S \rightarrow [A]$				
<i>A</i>		$A \rightarrow \varepsilon$		$A \rightarrow nB$	
<i>B</i>		$B \rightarrow \varepsilon$	$B \rightarrow ,nB$		
[	POP				
]		POP			
,			POP		
<i>n</i>				POP	
#					OK

Alulról felfele haladó szintaktikus elemzők

LR(0) elemzés

Feladat: Adott az alábbi grammatika. Lássuk be $LR(0)$ elemzés segítségével, hogy az **axbx** mondata- e a nyelvnek. Írjuk fel a kannonikus halmazokat, készítsünk automatát és ellenőrizzük veremmel a fentebbi kérdést!

$$S \rightarrow x|AS$$

$$A \rightarrow aSb$$

Megoldás:

Egészítsük ki a nyelvtant:

$$S' \rightarrow S$$

$$S \rightarrow x|AS$$

$$A \rightarrow aSb$$

Kannonikus halmazok

LR(0) elem: $[A \rightarrow .\alpha]$, ahol a $.$ jelzi, hogy hol tartunk adott input beolvasása után az addig elemzett inputtal.

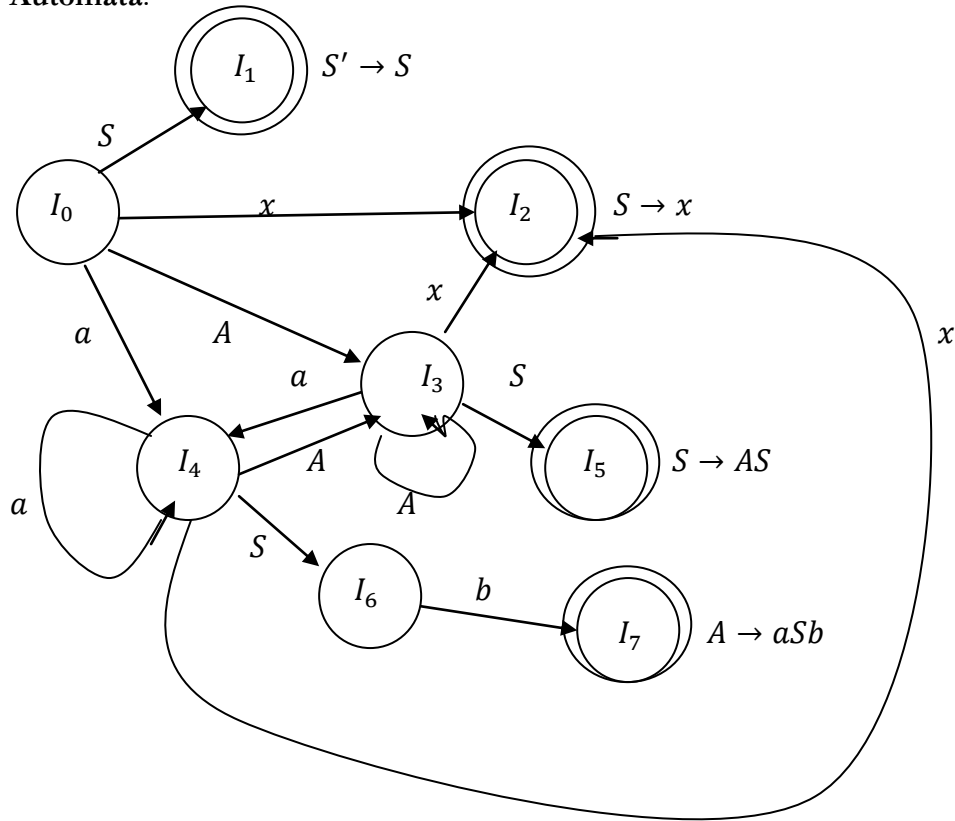
$$I_0 = CLOSURE([S' \rightarrow .S]) = \{[S' \rightarrow .S], [S \rightarrow .x], [S \rightarrow .AS], [A \rightarrow .aSb]\}$$

Megjegyzés: Minden CLOSURE halmazt addig bővítünk, ameddig képes bővülni. Az aktuális szabály is a halmaz része. Akkor fejeződött be a teljes feldolgozás, ha az összes pont a szabályok jobb oldalán a szabályok végére kerül.

$I_0 = \text{CLOSURE}([S' \rightarrow \cdot S]) = \{[S' \rightarrow \cdot S], [S \rightarrow \cdot x], [S \rightarrow \cdot AS], [A \rightarrow \cdot aSb]\}$
 $I_1 = \text{READ}(I_0, S) = \text{CLOSURE}([S' \rightarrow S \cdot]) = \{[S' \rightarrow S \cdot]\}$
 $I_2 = \text{READ}(I_0, x) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow x \cdot]) = \{[S \rightarrow x \cdot]\}$
 $I_3 = \text{READ}(I_0, A) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow A \cdot S]) = \{[S \rightarrow A \cdot S], [S \rightarrow \cdot x], [S \rightarrow \cdot AS], [A \rightarrow \cdot aSb]\}$
 $I_4 = \text{READ}(I_0, a) = \text{CLOSURE}([A \rightarrow a \cdot Sb]) =$
 $= \{[A \rightarrow a \cdot Sb], [S \rightarrow \cdot x], [S \rightarrow \cdot AS], [A \rightarrow \cdot aSb]\}$
 $I_5 = \text{READ}(I_3, S) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow AS \cdot]) = \{[S \rightarrow AS \cdot]\}$
 $\text{READ}(I_3, x) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow x \cdot]) \equiv I_2$
 $\text{READ}(I_3, A) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow A \cdot S]) \equiv I_3$
 $\text{READ}(I_3, a) = \text{CLOSURE}([A \rightarrow a \cdot Sb]) \equiv I_4$
 $I_6 = \text{READ}(I_4, S) = \text{CLOSURE}([A \rightarrow aS \cdot b]) = \{[A \rightarrow aS \cdot b]\}$
 $\text{READ}(I_4, x) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow x \cdot]) \equiv I_2$
 $\text{READ}(I_4, A) = \text{CLOSURE}([S \rightarrow A \cdot S]) \equiv I_3$
 $\text{READ}(I_4, a) = \text{CLOSURE}([A \rightarrow a \cdot Sb]) \equiv I_4$
 $I_7 = \text{READ}(I_6, b) = \text{CLOSURE}([A \rightarrow aSb \cdot]) = \{[A \rightarrow aSb \cdot]\}$

Automata:

Elemzés veremmel:

$(axbx\#, \#0)$ - 2. paraméter : állapot

$(xbx\#, \#0a4)$

$(bx\#, \#0a4x2)$

$(bx\#, \#0a4S6)$

$(x\#, \#0a4S6b7)$

$(x\#, \#0A3)$

$(\#, \#0A3x2)$

$(\#, \#0A3S5)$

$(\#, \#0S1)$

$(\#, \#0S')$

Megjelent S' helyesen, így az adott $axbx$ kifejezés mondat a nyelvben.

Elemző táblázat:

	action	S'	S	A	x	a	b
0	shift		1	3	2	4	
1	reduction	$S' \rightarrow S$					
2	reduction	$S \rightarrow x$					
3	shift		5	3	2	4	
4	shift		6	3	2	4	
5	reduction	$S \rightarrow AS$					
6	shift						7
7	reduction	$A \rightarrow aSb$					

Amire figyelni kell:

$LR(0)$ egy nyelvtan, ha konfliktus mentes a kannonikus alakja.

Lehetséges konfliktusok:

Shift/Shift $\rightarrow$ egy állapotból 2 állapotba lehet eljutni ugyan azzal a szimbólummal

Reduction/Reduction $\rightarrow$ „két szabály a táblázat valamelyik redukáló sorában”

Shift/Reduction $\rightarrow$ redukáló állapot, de vezet ki belőle él.